

۳ صد جہاں می روید از کشت خیال ما چو گل
 یک جہاں واک ہم از خون ملت ساختی
 ۴ پر تو حسن تو می افتد بروں مانند رنگ
 صورت عے پر وہ از دیوار مینا ساختی

۵ طرح نو افکن کہ ماجدت پسند افتادہ ایم
 ایں چہ حیرت خانہ امر و زفسر و ساختی با

۱ خوش آنکہ رخت خرو را بہ شعلہ می سوخت
 مثال لالہ متاعے ز آتشے اندوخت
 تو ہم ز ساغرے چہ سرہ را گلستاں کن
 بہار ختمہ نہ شئی جہونیاں آموخت

۳ فرز قبیله آل نخسته کار با دو که گفت
 چراغ راه حیات است جلوه امید
 نواز حوصله دوستان بلندتر است
 غزل سرشدم آنجا که هیچکس نشنید
 عیار معرفت مشتری است جنس سخن
 خوشم از آنکه مستاع مرا کس نخرید

ز شعر و لکشر، قبال می تو ااں دریافت
 که درس فلسفه میداد و عاشقی ورزید

تیر و سنان و خنجر و شمشیرم آرزوست
 بامن میا که مسکب شمشیرم آرزوست

۲ از بہر آشنیانیہ حسن اندوزیم نگر
 باز این نگر کہ شعلہ ور گیرم آرزوست
 گفتند لب بہ بندوز اسرار ما مگو
 گفتم کہ خیر! لغزہ تکبیرم آرزوست
 گفتند ہرچہ در دولت آید ز ما بخواہ
 گفتم کہ بے حجابی گفت یہم آرزوست
 ۳ از روزگار خویش ندانم جز این قدر
 خوابم زیاد رفتہ و تعبیم آرزوست

۷ کو آں نگاہ ناز کہ اتالی و لم ریو و

غمت و راز با محمد یہم آرزوست

دانه سبجه به زنا رکشیدن آموز
 گره نگاه تو دو بین است نذیدن آموز
 پاز خلوت کده غنچ پربول زرن چو شمیم
 بانسیم سحر آمیز روز زیدن آموز
 آفریدند اگر شب نیم بے ما یہ ترا
 خیز و برداغ دل لاله چکیدن آموز
 اگر ت خار گل تازه رسے ساخته اند
 پاس ناموس چمن دار و غلیدن آموز
 باغبان گزیند با بان تو رکشد ترا
 صفت سبزه دگر باره دیدن آموز
 تا تو سوزنده تر دغ ترا آئی بیرون
 عود سنا هم کده گسرو سیدر آموز

تا کجا در تیرِ بالِ وگراں می باشی
 در هوائے چمن آزاده پریدن آموز
 در تحتِ نازوم، منع بچگانم گفتند
 آتشِ درحسرم افروز و پیدن آموز

ز خاکِ خویش طلب آتشِ کیمیا نیست
 تجلیِ دگرے در خورِ لغتِ ضایع نیست
 بملکِ جم نہ ہم مصرعِ نظیری را
 کسے کہ کشتہ نہ شد از قیدیہ مانعیت
 اگر چه عقلِ فصولِ پیشہ لشکرے انجمن
 تو دل گرفتہ نہ باشی کہ عشقِ تہنا نیست

✓ توره شناس نه وز مفتا مہنبری
 چه نعمه ایست که در بر بطریقینیت
 ۴ نظر تجویش چنان بسته ام کہ جلوہ دوست
 جہاں گرفت و مرا فرستہ تا نماند نیست
 بیا کہ غلغله در شہر بسران قلینم
 جنون زندہ دلال ہرزہ گرد صحرائیت
 ز قید و صید نہ سستگان حکایتے آور
 لگو کہ ز ورق ہاروشنام دور یا نیست
 مرید بے سناں ہرگز نہ
 بہ جایہ کہ درہ کہ دور ہست درایت
 ✓ شکرگاہ ہرگز نہ ہست
 خذ ز بیعت پرستہ کہ مرہ خوفاہیت

برہمنہ عرف نہ گفتن کمال گویائی است
 حدیثِ خلوتیاں بسر بہ رمز و ایما نیست

موج را از سینہ دریا گسستن می توان
 بحر بے پایاں بجوئے خویش بستن می توان
 از آواز می توان یک شہر دل درخون نشان
 کس چہ گل از نیسے سینہ بستن می توان
 می توان نہریہ ریشکبہ مست آموز کرد
 شہر شہر را بکشاید بیدہ بہرین می توان
 سہ سہ بے ہمتی بکشد نہ تمام چہ مست
 کس چہ پایاں بکشد سہ سہ شہر مست

گر بخود محکم شوئی کسیں بڑا نگیر چسیت
مثل گوہر در دل دریا نشستن می تو

من فقیر بے نیازم مشربم این است و بس
مومیائی خواستن تو ال شکستن می تو ال

191

صد ناله شبگیر است، صدی بر نیر سے
صد آہ شرر ریزے، ایک شعرد آویزے
در عشق ہو سناکی، والی کہ تھاوت چسیت

ال صد ناله شبگیر است، صدی بر نیر سے

صد آہ شرر ریزے، ایک شعرد آویزے

در عشق ہو سناکی، والی کہ تھاوت چسیت

ہوشم برولے مطرب ہستم کندے ساقی
 گلبنگِ دل آویزے از مرغِ سحر خیزے
 از خاکِ سمرقندے ترسم کہ دگر خیزد
 آشوبِ کونستہ ہستگانہ چیلیزے

مطرب غزلے بیتے از مرشدِ روم اور
 تا غوطہ زند جب نام در آتش تبریزے

باز سے مریدانہ اور چشمِ کفر شہ زانے را
 و دوشِ حور و در ہزار کفر شہ زانے را
 نقشہٴ سحر خیزانہ سحر خیزانہ سحر خیزانہ
 بعیتِ خاکِ حقیقی ہستگانہ چیلیزے را

قصہ دل نگفتنی است، دردِ جگر، ہفتی است
 خلوتیاں! کجا برم لذتِ ہائے ہائے را
 آہِ درونہ تاب کو، اشکِ جگر گداز کو
 شیشہ بنگ می زخمِ عقل گره کشائے را
 بزم بہ باغ و رانِ غمش، زخمہ بہ تارِ چنگ نون
 بادہ بخور، غزلِ سرائے، بند کشا قبا ئے را
 صبحِ دمید و کارواں کرد نماز و نعت لبست
 تو نشیدہ مگر زمر مہ درائے را

نمازِ شہساز کی شہ زخمِ کرم می خورم

زنگرے پہلو سے مرہمت میں آئی گدائے را

قریب کشمکشِ عقل دیدنی دارد
 کہ سیر قافلہ و ذوقِ رہزنی دارد
 نشانِ راہ از عقل ہزار حیلہ پرس
 بیا کہ عشق کمالے ز یک فنی دارد
 قرنگ گرچہ سخن با ستارہ میگوید
 حذر کہ شیوہ اورنگ جو زنی دارد
 ز مرگ و زلیت چہ پرسی دریں باطن
 کہ زلیت کاوش جاں مرگ جانکھی دارد
 سر ہزار شہیدان یکے عثمان و رش
 کہ بے زبانی و حرفت گزشتنی دارد
 و گر بدشت عرب نیمہ زن کہ ز نیم چشم
 نے گذشتند و جب سبکدستی دارد

۷ نہ شیخ شہزادہ شاعر نہ خرقہ پوش اقبال
فقیہ راہ نشین است و دل غنی دارد

حسرتِ جلوہ آں ماہِ تما سے دارم

دست بر سینہ نظر بر لب پامے دارم

حسن می گفت کہ تما سے نہ پذیرد جسم

عشق می گفت تب و تاب دوا سے دارم

نہ ما مردہ اسیرم نہ بہ فردا تہ بہ دوش

نہ نشیبی نہ فراز سے نہ مقام سے دارم

بار بار نام نہ لیا نہ گسار سے جویم

دینا کجاست اپنے نام

بے نیازانہ ز شوریدہ نوایم گذر
 مرغِ لایہو تم و از دوست پیامے دارم

پردہ برگیسرم و در پردہ سخن میگویم
 تیغ خونریزم و خود را بہ نیامے دارم

بشاخِ زندگی مانے ز تشنہ بی است
 تلاشِ چشمہ حیواں دلیلِ کم طلبی است
 ✓ حدیثہ دل بکہ گوئم چہ راہ برگیسرم
 کہ آہ بند اثر است گماہ بے ادبی است
 غزل بزمِ خواناں پر وہ پست تر گرداں
 ہنوز نالہ مرغانِ نواسے زیر لبی است

بے تو از خوابِ عدم دیدہ کشودن نتوان
 بے تو بودن نتوان با تو نبودن نتوان
 در جہاں است دلِ ما کہ جہاں در دلِ ما
 لب فرو بند کہ این عفتدہ کشودن نتوان
 دلِ یاراں ز نو اہائے پریشا نم سوخت
 من ازاں نغمہ تپیدم کہ سرودن نتوان
 صد عہدہ از تہک انسانی کہ شب بنم چہ شود
 تب و تاب از جگر لالہ بہ بودن نتوان

دلِ بحق بند و کشا و ز سیا اطمین مطلب
 کہ جبیں بر در این بستکہ سو دن نتوان

۱۔ ایں گنبدِ مینائی، ایں پستی و بالائی
 در شد بدلِ عاشق، با ایں ہمہ پہنائی
 اسرارِ ازلِ جوئی، ہر خودِ نظر سے واکن
 یکتائی، بسپاری، پہنائی و پیدائی
 لے جا ہر وقت، رہد یہ، تہ تمبستِ صیبت
 در سینہ نیاسانی، ز دیدہ بروں آئی
 بر خیز کہ فرورویں، افر وخت چرخِ گل
 بر خیز و دے بنشیں، بالالہ صحرائی
 عشق است و نہ افسوس، حسن است و ہزار آس
 نے من بہ شمار آیم، نے تو بہ شمار آئی
 صدرہ بنگاہ بر شد، صدرہ نہ ز میں در شد
 حیاتی و لغتوری، جمشیدی و درانی

ہم باخود و ہم با او، ہجر اں کہ وصال است این؟
 اے عقل چہ میگونی، اے عشق چہ سرائی؟

یہ بیچے از صوفیہ نوشتہ شد

ہوس منسزل لیلی نہ تو داری و نہ من
 جگر گرمی صحرانہ تو داری و نہ من
 من جواں ساقی و تو پیر کہن میگرد
 بزم ماتشہ و صہبانہ تو داری و نہ من
 دل و دیں در گروزہ و زہرہ و شان عجمی!
 آتش شوق سلیمی نہ تو داری و من
 خزانے بود کہ از ساحل دریا چیدیم
 دانہ گوہر بیکستانہ تو داری و نہ من

وگر از یوسف گم گشته سخن نتوان گفت
پیش خون ز لیحانه تو داری نه من

به که با نورِ چسراغِ تیره دامن سازیم
طاقتِ جلوهٔ سینانه تو داری و نه من

دلیل منزلِ شوقم بدامنم آویز
سر ز آتشِ ناپیم بجاکِ خویش آویز
عروسِ لاله پرول آمد از سر چه ناز
بیا که جان تو سوزم ز حرفِ شوق آویز
بهر زمانه به اسنوب تازه می گویند
حکایتِ عشق فریاد و شربتِ پرور

اگر چه زادهٔ همت مردم فردی غم چشم من است
ز خاک پاک بخت را او کایل و تبریزا

در جهانِ دلِ ما دور قمر پیدا نیست
انقلابِ یست نعلی شام سحر پیدا نیست
واتے ال قافا کز دوقی حمت میخیز است
رنگزار سے کہ در دین سچ خطر پیدا نیست
بگذرا از عفتش و در آویز بوج بم عشق
کہ در آل جوئے تنک یا یہ گہر پیدا نیست

آنچه مقصود تنگ و تاز خیال من و نیت

ہست در ایہ ذوق انوار کمال من و نیت

گرئیہ مابے اثر نالہ مانا رسا است
 حاصل این سو سازیک دل خونین فاست
 در طلبش دل تپید دیر و حرم آفرید
 مایہ تمنائے او او بہمائے ماست
 پر دگیان بے حجاب من بہ خودی در شدم
 عشق غیورم نگر! میل تماشا کراست
 مطرب مے خانہ ووش نکتہ وکش سُرود
 بادہ چشیدن خطاست بادہ کشیدن است
 زندگی رہرواں رنگ و تازاست و بس
 قافلہ موج را جادہ و منزل کجاست
 شعلہ و رگیزد و بر جنس و خاشاک من
 مرشد رومی کہ گفت "منزل ما کبریا است"

سوزِ سخن ز ناله مستانه دل است
 این شمع را فروغ ز پرده انوار است
 مشت کلیم و ذوقِ فغانے نداشتیم
 غوغائے مازگردشیں بیایه دل بس است
 این تیرہ خاکداں کہ چہ سال نام کرد
 فریبہ پیکرے ز صنم خائے دل است
 اندر رصد نشانی حکیم ستاروں میں
 در جستجوی سرحد یہ اندازہ ہے
 لا ویشمال اسپ کہ تیرہ لکڑی
 صوفی تارے تیرہ لکڑی
 محاورے تیرہ لکڑی
 پرتگالی سہ ماہی تیرہ لکڑی

خافل ترے زمر و مسلمان تہیدہ ام
 دل در میانِ سینہ و بیگانہ دل است

سطویت از کوہ سستانند و چاہے بخشند
 سگدہ جم بگردانے سر را ہے بخشند
 ”ور رہ عشق فلاں بن فلاں چیزے طریت“
 پد بیضا سے کیسے بسپا سے بخشند
 نگاہ سے بخشند و نشوونماں بخشند
 نگاہ با شد کہ بزدانی چاہے بخشند
 فقر یا تیر بہار بان و جہاں گیر کنند
 گدایان یا گدایان سے بخشند

عشوق پامالِ خرد گشت و جہاں دیگر شد
 بود آیا کہ مرارِ خضریتِ آبے بخشند

✓ نہ تو اندر حسرم گنجی نہ در تخانہ می آئی
 و لیکن سوسے مشتاقان چہ مشتاقانہ می آئی
 ✓ تا بر یک تہ نہ مرورد جہاں مشتاقان
 تو صاحب خانہ آحتہ چہ او روانہ می آئی
 پوغارت می بری سببہ استیج خوانان را
 بشیشہ بن بل زناریاں ترکانہ می آئی
 ✓ گہے صد شکر بکیزی کہ خون و سائل نمی
 گہے در انجمن باشیشہ و پیمانہ می آئی

بہ نعل کیلئے بے محابا شعلہ می ریزی
 تو پر شمع یقینے صورت پر وانی آئی
 پیا اقبال جامے از خمستانِ خودی درکش
 تو از مینا نہ مغرب ز خود بیگانہ می آئی

تبتا آب تکدرہ عجم ز سد بسوز و گداز من
 کہ بیاب گناہ محمّد عربی گرفت حجاز من
 یہ کہنم کہ عقل بہانہ جو گر ہے بروئے گره زند
 نتر سے اکہ گردش چشم و تنگہ منضمم حجاز من

رسید فربان کر فی اختر و بد تشیدن دل زندہ
 کشتن زیند و آید اور اس کے سر ہم روز و گداز من

مثلِ آئینہ مشو مجھ جہاں دگر اں
 اذرا، وودیدہ فرود شمعے خمال دگر اں
 آتش اتنا لہ مرغانِ حرم بیسوسوز
 آشیانے کہ ہماوی بہ ہنای دگر اں
 در جہاں بال و پر خویش کنوون آہون
 کہ پریدن نتوال با پروبال دگر اں
 عزیز آرم و آں گو۔ غیب ویم کہ مرا
 می تو اں کشت بیک جام زلال دگر اں

۴ اے کہ نزدیک تر از جانی و پیمانہ رنگہ

بجز تو خوشترم آید زہ ص ایسا دگر اں

۱ ۳۶ جهانِ عشقِ نہ میسری نہ سروری داند

تہیں بس است کہ آئینِ چاکری داند

۲ نہ ہر کہ طوفِ بے تے کرد و بست ز نارسے

صنم پرستی و آدابِ کاشری داند

۳ ہزار خلیبہ و صد گونہ اثر در است اینچہ میں ہر سو دگر
تلا

۴ نہ ہر کہ جانِ جویں خورد حیدی داند

بچشمِ اہلِ نظر از سکندر افزوں است

۵ گداگرے کہ مالِ سکندری داند

۶ بعشوہ ہائے جوانانِ ماہِ سیما چہیت

۷ در آجملقہ پیرے کہ لبسری داند

۸ فرنگِ شیشہ گری کرد و جامِ مینار تہیت

۹ بحیرتم کہ ہمیں شیشہ را پری داند

✓ چه گوشت ز مسلمان نامسلمانے
 جز این کہ پورِ خلیل است و آذری داند
 ر یکے بہ نخلدہ من گذر کن و بستگر
 ستارہ سوختہ کیمیاگری داند

بیا بمجلس اقبال و یک دوساغرش
 اگر چه سرتراشد کی قلندری داند

۱ خواجہ نصیرت کہ چوں بندہ پرستار شمریت
 بندہ نصیرت کہ چوں خواجہ شریک شمریت
 ۲ گر چه اے طور و کلیم است بیان و اعط
 کتاب آل جلوہ گاہیستہ گفتار شمریت

۳ پیرا مسلحاً اور بمبازا آورد است

ورنہ باز ہرہ و شاں ایچ رٹکارش نسبت

۴ دل باو بند و ازین خرقہ فروشاں بگریز

نشوی اصدید غزالے کہ ز تارشاں نسبت

۵ نعمت عافیت از بریطین می طسلی؟

از کجا بر کشم آں نعمت کہ در تارشاں نسبت

۶ دل با تشفقہ زد و بر سستی کرد و لے

آں چناں کرد کہ شائستہ ز تارشاں نسبت

عشق در صحبت میخانه بگفتن آید

ز آنکہ در دیر و موسم محرم امرارشاں نسبت

- ۱ بیایک بلبیل شوریدہ نغمہ پرداز است
- عروس لاله سرا پا کرشمہ و نماز است
- ۲ نواز پرده غیب است لے مقام شناس
- نه از کلوئے غزل خوان از رگ ساز است
- ۳ کسے کہ ز نمر رسا نذر بتا رسا ز حیات
- ز من بگیر کہ آں بندہ محرم راز است
- ۴ مرا ز پرہ و گیسبان جہاں خبر دادند
- ولے زباں نکشایم کہ چرخ کج باز است
- ۵ سخن درشت گو در طریق یاری کوش
- کہ صحبت من و تو در جہاں خدا ساکت
- ۶ کجاست منزل ایرہ شادان تیرہ ہنوا؟
- کہ ہر چہ هست چو ریگ دل بہ پرواز است

تم گلے ز خیا بانِ جنت کشیر
دل از حریمِ حجاز و نوازِ شیراز است

خاکیم و تند سیرِ مثالِ ستاره ایم
در نیلگوں میے بتلاشش کناره ایم
بود و نبود ماست ز یک شعله حیات
از لذتِ خودی چو شر پارہ پارہ ایم
یا نوریان بگو کہ ز عقل بلند دست
ما خاکیاں بدوشِ شریا سوارہ ایم
در عشقِ غنچه ایم کہ لرزد ز بادِ صبح
در کار زندگی صفتِ سنگِ خارہ ایم

چشم آفریده ایم چون گیس دریں حسین
 رو بند بر کشاکش سراپا نطاره ایم

عرب از سر شک خونم ہمہ لاله زار بادا
 عجم رمیدہ پورا نفسم بہار بادا
 نقش استندگانی نقش سے جاودانی
 ہمہ ڈرہ ہائے خاکم دل بہتسار بادا
 نہ بہ جاوہر قرارش نہ یہ منزلی مقاش
 دل من مسافر من کہ خدائش یار بادا
 حذر از خود کہ بند ہمہ نقش نامرادى
 دل با بردار سے کہ گسستہ تار بادا

✓ تو جو این خام سوزے، سختم تمام سوزے
 غزلے کہ می سرایم تو سازگار با دا
 چو بجان من در آئی دگر آرزو نہ بینی
 مگر این کہ شبیم تویم بے کنار با دا

۲ نشود نصیب جانت کہ دے و شرار گیرد
 تب تاب زندگانی تو آشکار با دا

نظر تو ہمہ تقصیر و حسرت کو تہی
 نرمی جز بہ تقاضا کے کلیم اللہی
 راہ کو راست چو رنڈو طرہ سے ایسا گراہ
 چادہ را گم کن سند در سے وریا ماری

حاجتے پیش سلاطین نبرد مرد و غیور
 چه تو اں کرد کہ از کوہ نیاید کاری
 گذر از نعمت شو تم کہ بیانی دروے
 رمزد رویشی و سرمایہ شاہنشاہی
 نفسم با تو کتد آنچه بگل کرد نسیم
 اگر از لذت آہ حسری آگاہی

اے فلک چشم تو بیباک و بلا چوست ہتوز
 می شناسم کہ تماشاے دگر می خواہی

سرخوش از بادہ تو خم شکنے نیست کہ نیست
 مست لعلین تو شیریں سخنے نیست کہ نیست

✓ در قبائے عربی خوشترک آئی بہ نگاہ

راست بر قامت تو پیرینے نیست کہ نیت

گر چہ غسل تو خوش است ولے چشم ترا

با دل خون شدہ ماننے نیست کہ نیت

✓ تا حدیث تو کنم بزم سخن می سازم

ورنہ در خلوت من اینجمنے نیست کہ نیت

اے مسلماناں دگر اجماز سیماں آموز

دیدہ بر حساتم تو اہر منے نیست کہ نیت

اگر چہ زیب سرش افسر و کلا ہے نیت

گداٹے کوٹے تو کمر ز یاد شاہ ہے نیت

بخواب رفتہ جو امان و مردہ دل پیراں
 نصیبِ سینہ کس آہِ صحیح گاہے نیست
 بایں بہانہ بدبختِ طلبِ زپائشیں
 کہ در زمانہ ما آشنائے را ہے نیست
 ز وقتِ خویش چه غافل نشسته در یاب
 زمانہ کہ حسابش ز سال ما ہے نیست
 دریں ربا طرکین چشمِ عافیت و اری؟
 ترا بکشاکشِ زندگی گناہے نیست
 گناہ ما چه نویسند کاتبانِ عمل
 نصیب ما ز جہان تو چیز گناہے نیست
 بیا کہ دامنِ اقبال را بدست آریم
 کہ او ز خرقہ و سروشان خانقاہے نیست

شعلہ در آنغوشش آرد عشق بے پروائے من
 بر نخیز و یک شرار از حکمتِ نازائے من
 چوں تمام افتد سراپا ناز می گرد و نیاز
 قیس را لیلے ہی نامستند در صحرائے من
 بہر دہلیز تو از ہندوستان آوردہ ام
 سجدہ شوقے کہ خوں گردید در سہائے من
 تیغ لا در پخش این کا فرود میرسدہ
 باز بگرد در جہاں ہنگامہ الائنے من
 گردشے باید کہ گردوں از ضمیر روزگار
 دوشش من باز آرد اندر کسوتِ فردائے من
 از سپہر بارگاہت یک جہاں و افرضیب
 جلوہ واری در لیخ از وادی سنائے من

یا حسد اور پرودہ گویم یا تو گویم آشکار

یا رسول اللہ! او پہنمان و تو پیدائے من!

بتان تازہ تراشیدہ دروغ از تو

در دین خویش نہ کاویدہ دروغ از تو

چنان گداختہ از حرارت افرونگ

ز چشم خویش تراویدہ دروغ از تو

بجو چہ کہ وہد خاک را بہائے بلند

بہ نیم غمزنہ نیز زیدہ دروغ از تو

گرفتہ امیں کہ کتاب خرد فرو خواندی

حدیث شوق نہ فہیدہ دروغ از تو

طواف کعبه زدی کرد و دیر کردیدی

نگه بنحویش نه چید و دروغ از تو

تفسیر قرآن

نقش فرنگ

پیام

از من ای باد صبا گوے بدانانے فرنگ
 عقل تا بال کشود است گرفتار تر است
 برق را این بجگر می زبداں رام کند
 عشق از عقلی نسوا همیشه حکم و اثر است

چشم بجز رنگ گل و لاله نه بیند ورنه
 آنچه در پرده زنگ است پدیدار تر است
 عجب آن نیست که اعجاز مسیحا داری
 عجب این است که پیار تو بیمار تر است
 دانش اندوخته دل ز کف انداخته
 آه ز آل نعت گرامنایه که در باخت
 حکمت و فلسفه کائنات که پایانش نیست
 سلی عشق و محبت به دستانش نیست
 بیشتر راه دل مردم بیدار زند
 نعت نیست که در چشم سخنانش نیست
 دل ز نار خنک او به تپیدن نه رسد
 آتش در خلش غم سوز میماندش نیست

و غمت و کہسار نور و دید و غزالے نگرفت
 طوف گلشن زد و یک گل بہ گریہ نشت غمت
 چارہ این است کہ از عشق کشائے ^{طلہیم}
 پیش او سجده گزاریم و مرادے ^{طلہیم}
 عقل چوں پائے دریں راہ خم اندر خم زد
 شعلہ در آب دو انید و جہاں بر ہم زد
 کیمیا سازی اور یک رواں راز کرد
 بر دل سوختہ اکسیر محبت کم زد
 وائے بر سادگی ما کہ فسونش خوردیم
 رہزنی بود کمیں کرد و رہ آدم زد
 ہنرش خاک بر آورد ز تہذیب فرنگ
 باز آل خاک بچشم پس مریم زد

شررے کاشتق و شعلہ درودن تا کے
 عفتدہ بر دل زدن و باز کشودن تا کے
 عقل خود میں دگر و عقل جہاں میں دگر است
 بال بیل دگر و بازوئے شاہ میں دگر است
 دگر است آل کہ پردہ و انہ افتادہ ز خاک
 آل کہ گیرد خویش از دانه پروں دگر است
 دگر است آل کہ زند سیرچن مثل نسیم
 آل کہ در شد بہ ضمیر گل و نسیم دگر است
 دگر است آنوئے نہ پردہ کشادن نظریے
 این سوئے پردہ گماں و ظن و تخیس دگر است
 اے خوش آل عقل کہ ہنایے دو عالم با اوست
 نور افروشته و سوژہ دل آوم با اوست

باز خلوت کده عشق بروں تاخت ایم
 خاک پارا صفت آینه پر داخت ایم
 در نگر مہبت مارا کہ بہ دارے فکینم
 دو چہاں راکہ نہاں بڑوہ نہاں باخت ایم
 پیش ما میگذرد و سلسلہ شام و سحر
 بر لب جوئے رواں خمیہ بر افراخت ایم
 در دل ما کہ بریں دیر کہن سخن بخت
 آتشے بود کہ در خشک و تر انداخت ایم
 شعلہ بودیم شکر گریدیم
 صاحب ذوق و ذکاوت گریدیم
 عشق از ما کہ ہوا کا پتہ و ہمراہ گشت
 آدم از فتنہ او ہمراہ گشت

رزم بر بزم پسندید و سپاہی آراست
 تیغ او جز یہ سر و سینہ یاراں نہ نشست
 رہزنی را کہ بنا کرد جہاں بانی گفت
 ستم خواجگی او کمر بندہ شکست
 بے حجابانہ بیانگِ دت و نئے می قصد
 جامے از خونِ عزیزانِ تنک ما یہ بدست
 وقت آں است کہ آئینِ دگر تازہ کنسیم
 لوحِ دل پاک بشوئیم و ز سر تازہ کنسیم
 افسرِ پادشہی رفت و بیعمانی رفت
 نئے اسکندری و نعمتِ دارائی رفت
 کو کین تیشہ بدست آمد و پرویزی خواست
 عشرتِ خواجگی و محنتِ لالائی رفت

یوسفی راز اسیری بہ عزیزی بردند
 ہمہ افسانہ و افسون ز لحتائی رفت
 راز ہائے کہ ہماں بود بہ بازار افتاد
 آں سخن سازی و آں سخن آرائی رفت
 چشم بکشاے اگر چشم تو صاحب نظر است
 زندگی در پئے تعمیر جہان و گراست
 من دریں خاک کہن گو بہر جاں می بینم
 چشم ہر ذرہ چو انجمن نگراں می بینم
 دانہ را کہ باغوشش ز میں است بہ ہنوز
 شاخ و در شاخ و بروم و در و جواں می بینم
 کوہ ہر اہشل پر کاہ سبک تو یا نہ
 پر کاہ یہ سفیدہ کوہ راں می بینم

انقلابے کہ گنج بہ صمیر افلاک
 بنیم وایہ سچ ندانم کہ چساں می بینم
 حرم آں کس کہ دریں گرد سوار سے بیند
 جو ہر نفس زلزل زیدین تار سے بیند
 زندگی جوئے رواں است درواں خواہد بود
 ایں مے کہنہ جواں است و جواں خواہد بود
 آنچه بود است و نیاید زمیاں خواہد رفت
 آنچه بالیست و نبود است ہماں خواہد بود
 عشق از لذت دیدار سراپا نظر است
 حسن مشائے نمود اجسے و عیال خواہد بود
 آں زینے کہ پروگر یہ تو میں زدہ ام
 شک من در جگش لعل گراں خواہد بود